

5.2.2024

PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

neuvoston ja komission julkilausumien johdosta

työjärjestyksen 132 artiklan 2 kohdan mukaisesti

Serbian tilanteesta vaalien jälkeen
(2024/2521(RSP))

**Viola von Cramon-Taubadel, Jordi Solé, Henrike Hahn, Francisco
Guerreiro, Tineke Strik, Bronis Ropé, Gwendoline Delbos-Corfield,
Nicolae Ștefănuță, Ignazio Corrao**
Verts/ALE-ryhmän puolesta

**Euroopan parlamentin päätöslauselmaesitys Serbian tilanteesta vaalien jälkeen
(2024/2521(RSP))**

Euroopan parlamentti, joka

- ottaa huomioon Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Serbian tasavallan välisen vakautus- ja assosiaatiosopimuksen, joka tuli voimaan 1. syyskuuta 2013¹,
  - ottaa huomioon Venetsian komission ja Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) 15. joulukuuta 2022 antaman yhteisen lausunnon Serbian demokraattisten instituutioiden toimintaa sääntelevästä perustuslaillisesta ja oikeudellisesta kehyksestä,
  - ottaa huomioon aiemmat päätöslauselmansa Serbiasta ja erityisesti 10. toukokuuta 2023 antamansa päätöslauselman Serbiaa koskevasta komission vuoden 2022 kertomuksesta²,
  - ottaa huomioon 13. joulukuuta 2023 antamansa päätöslauselman aiheesta ”30 vuotta Kööpenhaminan kriteerejä: uutta pontta EU:n laajentumispolitiikalle”³,
  - ottaa huomioon Serbiassa 17. joulukuuta 2023 järjestettyjä ennenaikaisia parlamenttivaaleja seuranneen kansainvälisen vaalitarkkailuvaltuuskunnan antaman lausuman alustavista havainnoista ja päätelmistä,
  - ottaa huomioon työjärjestyksen 132 artiklan 2 kohdan,
- A. ottaa huomioon, että Belgradissa ja Mladenovacin lähellä toukokuussa 2023 tapahtuneiden joukkoampumisten jälkeen kaikkialla Serbiassa järjestettiin joukkomielenosoituksia iskulauseella ”Serbia väkivaltaa vastaan”; ottaa huomioon, että näiden mielenosoitusten johdosta Serbian presidentti Aleksandar Vučić ilmoitti 17. joulukuuta 2023 järjestettävistä ennenaikaisista parlamenttivaaleista; ottaa huomioon, että 17. joulukuuta 2023 järjestettiin myös paikallisvaalit 65 kaupungissa ja kunnassa, mukaan lukien Belgrad, sekä maakuntavaalit Vojvodinan kansalliskokouksen edustajien valitsemiseksi;
- B. ottaa huomioon, että vuodesta 2012 lähtien Serbian parlamenttivaalit on aina järjestetty ennenaikaisina yhtä kertaa lukuun ottamatta; ottaa huomioon, että nyt järjestetyt vaalit olivat kolmannet parlamenttivaalit alle neljän vuoden aikana;
- C. ottaa huomioon, että kansainvälinen vaalitarkkailuvaltuuskunta (I-EOM) lähetettiin tarkkailemaan Serbiassa 17. joulukuuta 2023 järjestettyjä ennenaikaisia parlamenttivaaleja; ottaa huomioon, että valtuuskunnassa olivat edustettuina ODIHR, Etyjin parlamentaarinen yleiskokous, Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous ja Euroopan parlamentti;

¹ EUVL L 278, 18.10.2013, s. 16.

² EUVL C, C/2023/1065, 15.12.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/1065/oj>.

³ Hyväksytyt tekstit, P9_TA(2023)0471.

- D. ottaa huomioon, että I-EOMin lausunnossa alustavista havainnoista ja päätelmistä korostettiin, että vaikka 17. joulukuuta järjestettyjä ennenaikaisia parlamenttivaaleja hallinnoitiin teknisesti asianmukaisesti ja äänestäjille tarjottiin niissä erilaisia poliittisia vaihtoehtoja, niitä leimasi presidentin määrätietoinen sekaantuminen, mikä yhdessä hallitsevalle puolueelle koituneiden systeemisten etujen kanssa loi epäoikeudenmukaiset olosuhteet;
- E. ottaa huomioon, että vaaliyön jälkeen oppositiokoalitio ”Serbia vastustaa väkivaltaa” on järjestänyt Serbiassa joukkomielenosoituksia, joissa vaaditaan vaalitulosten mitätöimistä; ottaa huomioon, että opposition jäsenet ovat pyytäneet vaalien mitätöimistä perustuslakituomioistuimessa;
- F. ottaa huomioon, että valtaa pitävä presidentti Vučić, joka ei edes ollut ehdolla vaaleissa, hallitsi ylivoimaisesti kampanjaa ja hänellä oli keskeinen rooli päivittäisessä kampanjoinnissa, kun hän oli näkyvästi mukana Serbian edistyspuolueen (SNS) tapahtumissa, televisioesiintymisissä ja puolueen materiaaleissa ja käytti siten väärin presidentin virka-asemaa, mikä antoi presidentin puolueelle perusteetonta etua; ottaa huomioon, että SNS-johtoinen lista nimettiin presidentti Vučićin mukaan, mikä on vastoin perustuslaillista periaatetta, jonka mukaan presidentti edustaa Serbian tasavallan valtion yhtenäisyyttä;
- G. ottaa huomioon, että unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja Josep Borrell ja naapuruuspolitiikasta ja laajentumisesta vastaava komission jäsen Olivér Várhelyi antoivat 19. joulukuuta 2023 yhteisen julkilausuman Serbian parlamenttivaaleista ja totesivat huolestuneena, että vaaliprosessi edellyttää konkreettisia parannuksia ja lisä uudistuksia; ottaa huomioon, että komission varapuheenjohtaja / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja Borrell ja komission jäsen Várhelyi totesivat myös odottavansa, että toimivaltaiset kansalliset viranomaiset seuraavat avoimesti uskottavia ilmoituksia sääntöjenvastaisuuksista, mukaan lukien myös Belgradin ja muiden kuntien paikallisvaaleihin liittyvät väitteet, ja kehottivat Serbian poliittista johtoa varmistamaan rakentavan ja osallistavan vuoropuhelun koko poliittisella kentällä;
- H. ottaa huomioon, että vuoden 2023 Freedom in the World -indeksin mukaan Serbiaa pidetään osittain vapaana maana;
- I. ottaa huomioon, että Serbia on ollut EU:n jäsenehdokasmaa vuodesta 2012 lähtien; katsoo, että EU:hun liittyminen on ansioihin perustuva menettely, jossa kunkin ehdokasmaan on täytettävä Kööpenhaminan kriteerit ja erityisesti kriteerit, joilla taataan ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen täysimääräinen kunnioittaminen;
1. on erittäin huolissaan kansainvälisten ja kansallisten vaalitarkkailijoiden raportoimista vakavista sääntöjenvastaisuuksista Serbiassa 17. joulukuuta 2023 järjestettyjen parlamentti-, maakunta- ja paikallisvaalien yhteydessä; katsoo, että näitä vaaleja ei voida pitää vapaina ja rehellisinä; on huolissaan laajalle levinneestä ja järjestelmällisestä vilpistä, joka vaaransi Serbian vaalien rehellisyyden;
  2. kehottaa Etyjiä, Euroopan neuvostoa ja komissiota käynnistämään välittömästi riippumattoman kansainvälisen tutkinnan Serbian parlamentti-, maakunta- ja

paikallisvaaleista kiinnittäen erityistä huomiota Belgradin kaupunginvaltuuston vaaleihin ja asettamaan selkeän määräajan, joka on viimeistään ODIHR:n I-EOMin loppuraportin julkaisemisen yhteydessä; korostaa, että tämän tutkinnan tuloksista olisi raportoitava parlamentille; kehottaa EU:ta ja jäsenvaltioita olemaan tunnustamatta vaalien tuloksia ennen kuin kattava riippumaton tutkinta vaalien sääntöjenvastaisuuksista on saatu päätökseen; tukee tilapäisen tiedonhankintavaltuuskunnan pikaista lähettämistä Serbiaan osana tätä kansainvälistä tutkintaa sekä parlamentin osallistumista valtuuskuntaan;

3. kehottaa Serbian viranomaisia panemaan täysimääräisesti ja viipymättä täytäntöön ODIHR:n ja Venetsian komission kauan sitten antamat suositukset; odottaa ODIHR:n I-EOMin loppuraporttia mutta pitää valitettavana, että aiempien vaalien jäljellä olevia suosituksia ei ole juurikaan pantu täytäntöön; kehottaa Serbiaa panemaan täytäntöön Venetsian komission ja ODIHR:n 15. joulukuuta 2022 antamassa yhteisessä lausunnossa esitetyt suositukset, jotka koskevat Serbian demokraattisten instituutioiden toimintaa sääntelevää perustuslaillista ja oikeudellisesta kehystä; kehottaa tätä taustaa vasten Serbiaa toteuttamaan laaja-alaisia toimenpiteitä virka-aseman ja valtion varojen väärinkäytön estämiseksi, mukaan lukien tällaisten käytäntöjen yksityiskohtainen sääntely sekä selkeät mekanismit sääntöjen noudattamista ja täytäntöönpanoa sekä seuraamuksia varten;
4. on erittäin huolissaan raporteista, jotka koskevat laajamittaista ja järjestäytyntä äänestäjien siirtämistä, jossa tuhannet ”haamuäänestäjät” Serbiasta tai naapurimaista, kuten Bosnia ja Hertsegovinasta (erityisesti Serbitasavallasta), rekisteröityvät tekaistuihin osoitteisiin muissa Serbian kunnissa vaikuttaakseen paikallisvaalien tuloksiin; toteaa, että tällaiset käytännöt ovat laittomia, ja kehottaa oikeusviranomaisia tutkimaan nämä väitteet; kehottaa tarkistamaan pikaisesti yhtenäisen äänestäjärekisterin ja ottamaan käyttöön asumisen vähimmäiskestoja koskevan vaatimuksen paikallisvaaleissa äänestämistä varten, jotta tällaiset väärinkäytökset voidaan estää tulevaisuudessa;
5. tuomitsee sen, että syytteenpano ja seuraamusten määrääminen vaaleissa tapahtuneista rikoksista ei ole tuonut tuloksia, ja toteaa, että näihin rikoksiin kuuluvat esimerkiksi vakavat väitteet kansalaisten allekirjoitusten väärentämisestä ehdokkuutta varten, vaaliluettelon ja äänioikeuksien laitton manipulointi, kansalaisiin ja vaaliedokkaisiin kohdistuva painostus ja pelottelu, korruptiotapaukset, klientelismi ja kansalaisten tietojen perusteeton ja laitton väärinkäyttö, joka haittasi vaalikampanjaa, virka-aseman ja valtion varojen väärinkäyttö, joka oli erityisen huomattavaa näissä vaaleissa, ja sellaisten tehokkaiden mekanismien puuttuminen, joilla estetään valtaapitäviä saamasta epäoikeudenmukaista institutionaalista etua vaaleissa;
6. on huolissaan tasapuolisia toimintaedellytyksiä valtaapitävien hyväksi vääristävästä käytännöistä, kuten Serbian presidentin mittavasta julkisesta näkyvyydestä ennen kampanjaa ja sen aikana, sekä presidentti-instituution, valtion ja vallassa olevan poliittisen puolueen välisen rajan yleisestä rapautumisesta, mikä on suoraan kansainvälisten normien ja vuoden 1990 Kööpenhaminan asiakirjan 5.4 kohdan vastaista;

7. kehottaa Serbian viranomaisia toteuttamaan välittömästi tarvittavat toimenpiteet Venetsian komission joulukuussa 2022 antaman lausunnon mukaisesti, jotta voidaan lopettaa laiton käyttäytyminen, kuten äänestäjien pelottelu ja äänen ostaminen, ja puuttumaan äänestyspaikkojen pohjaratkaisuun liittyviin systeemisiin puutteisiin, jotka johtavat tilanahtauteen, äänestysalaisuuden lukuisiin loukkauksiin sekä ryhmittäin tai perheittäin tapahtuvaan äänestämiseen; korostaa, että tiedotusvälineiden seurantaelinten, kuten sähköisten tiedotusvälineiden sääntelyviranomaisen, ja poliittisen rahoituksen valvonnasta vastaavien elinten, korruptiontorjuntavirasto mukaan luettuna, tehokkuus olisi varmistettava paitsi lainsäädännössä myös käytännössä; kehottaa tekemään riippumattoman tarkastuksen yhtenäisestä äänestäjärekisteristä, jotta voidaan puuttua vaaliluetteloiden epätarkkuuksiin;
8. kehottaa Serbian viranomaisia varmistamaan, että käytössä on riittävät demokraattiset takeet seuraavien sääntömääräisten paikallisvaalien järjestämiseksi vuonna 2024 sekä muiden tulevien vaalien järjestämiseksi; korostaa, ettei voida hyväksyä sitä, että Serbia ei EU:n jäsenehdokasmaana noudata eurooppalaisia ja kansainvälisiä demokraattisia perusnormeja;
9. kehottaa komissiota antamaan riippumattomien asiantuntijoiden ryhmän tehtäväksi laatia kattava kertomus, jossa arvioidaan ja käsitellään Serbiassa oikeusvaltioon liittyviä systeemisiä kysymyksiä Pohjois-Makedonian sekä Bosnia ja Hertsegovinan oikeusvaltioperiaatetta koskevien nk. Priebe-raporttien esimerkin mukaisesti;
10. kehottaa EU:ta helpottamaan Serbian hallituksen ja opposition välistä sisäistä ja merkityksellistä vuoropuhelua, jotta voidaan puuttua nykyiseen poliittisen ilmapiiriin syvään polarisoitumiseen; katsoo, että tätä taustaa vasten parlamentti on sopivin toimielin toimimaan rakentavana ja puolueettomana sovittelijana;
11. korostaa, että Serbian kanssa käytävissä EU:n liittymisneuvotteluissa ei pitäisi toteuttaa lisätoimia ennen kuin ODIHR:n ja Venetsian komission keskeisten suositusten täytäntöönpanossa on edistytty merkittävästi ja vaalien aikana ilmoitetut sääntöjenvastaisuudet on tutkittu perusteellisesti; kehottaa komissiota ja neuvostoa soveltamaan tiukkoja ehtoja ja jäädyttämään välittömästi Serbian hallitukselle liittymistä valmistelevalta tukivälineestä (IPA III) ja muista rahoitusvälineistä myönnetyn rahoituksen, jos Serbian viranomaiset eivät halua panna täytäntöön keskeisiä vaaleja koskevia suosituksia;
12. korostaa, että on tärkeää kunnioittaa ja vaalia oikeutta kokoontumisvapauteen; tuomitsee tässä yhteydessä poliisiväkivallan suhteettoman käytön vaalivilppiä vastustaneita rauhanomaisia mielenosoittajia vastaan; on huolissaan väitteistä, joiden mukaan mielenosoituksiin oli soluttautunut provosojia, jotka pyrkivät saamaan aikaan poliisin väliintulon; korostaa tukevansa horjumatta Serbian kansalaisia heidän taistelussaan eurooppalaisen ja demokraattisen tulevaisuuden puolesta;
13. antaa tunnustusta tutkimuksen, avoimuuden ja vastuuvollisuuden keskuksen (CRTA) ja vapaiden vaalien ja demokratian keskuksen (CeSID) kansallisten tarkkailijoiden työlle; tuomitsee vaalipäivänä CRTA:n tarkkailijoita vastaan tehdyt hyökkäykset, kun he valvoivat Odžacissa sijaitsevaa äänestyspaikkaa mahdollisen vaalivilpin varalta; kehottaa Serbian viranomaisia toteuttamaan kaikki tarvittavat toimet sellaisten

olosuhteiden luomiseksi, joissa kansalliset ja kansainväliset vaalitarkkailijat voivat suorittaa työnsä tehokkaasti, ja suojelemaan heitä väkivallalta, uhkailulta, kostotoimilta, haitalliselta syrjinnältä, painostukselta tai muilta mielivaltaisilta toimilta, kun he käyttävät laillisesti ihmisoikeuksien puolustajista annetussa YK:n julistuksessa (ihmisoikeustoimikunnan päätöslauselma 2000/61) vahvistettuja oikeuksiaan ja vapauksiaan;

14. on huolissaan tiettyjen kansalaisryhmien kotiosoitteiden epäaktiivoinnista, millä heiltä vietiin äänioikeus, myös Belgradissa ja Etelä-Serbiassa; kehottaa asiasta vastaavia viranomaisia korjaamaan viipymättä nämä vakavat vaalioikeuksien loukkaukset;
15. tuomitsee toimittajiin, ihmisoikeuksien puolustajiin ja kansalaisyhteiskunnan aktivisteihin kohdistuneet hyökkäykset, mustamaalauskampanjat ja häirinnän, joihin hallituksen virkamiehet ovat joissakin tapauksissa syyllistyneet, erityisesti ennen vaaleja;
16. pitää valitettavana, että kampanjointi oli erittäin polarisoitunutta ja sitä leimasivat provosoiva retoriikka, sanalliset hyökkäykset, vihapuhe ja vastustajien saattaminen huonoon valoon;
17. pitää valitettavana tiedotusvälineiden huolestuttavan heikkoa laatua Serbiassa ja valtavaa disinformaation määrää; panee huolestuneena merkille, että suuri määrä tiedotusvälineitä on hallituksen vaikutus- tai määräysvallassa, mikä johti opposition ehdokkaiden epätasapuolisiin toimintaedellytyksiin kampanjan aikana; pitää valitettavina hyökkäyksiä, joita hallitusta kannattavat tiedotusvälineet ovat kohdistaneet kriittisiin toimittajiin;
18. on huolissaan siitä, että sähköisiä tiedotusvälineitä sekä julkista tiedotusta ja tiedotusvälineitä koskevista uusista laeista huolimatta tiedotusvälineiden olosuhteet ja moniarvoisuus ovat heikentyneet; on erityisen huolissaan siitä, että sähköisten tiedotusvälineiden sääntelyviranomainen on tahallisesti laiminlyönyt uuden tiedotusvälineitä koskevan lainsäädännön mukaiset velvoitteensa ja omaksui kampanjan aikana täysin passiivisen lähestymistavan ja jätti jopa huomiotta lukuisat raportit, joiden mukaan tiedotusvälineet rikkoivat lakia vaalien aikana;
19. pitää valitettavana, että naiset ovat edelleen aliedustettuina ylimmissä vaaleilla valituissa tehtävissä ja että naiset olivat listan kärjessä vain kahdessa tapauksessa 18:sta; pitää valitettavana, että sukupuolten tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä ei juurikaan käsitelty kampanjan aikana; korostaa, että tarvitaan lisätoimia, joilla edistetään naisten osallistumista poliittiseen elämään;
20. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalle, komissiolle, komission varapuheenjohtajalle / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle, jäsenvaltioiden hallituksille ja parlamenteille, ODIHR:lle, Etyjin parlamentaariseen yleiskokoukselle, Euroopan neuvoston parlamentaariseen yleiskokoukselle sekä Serbian presidentille, hallitukselle ja kansalliskokoukselle.

